

**STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

**“OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI
HARGHITEAN”**

“HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM”

**SATUL RUGĂNEȘTI – COM. ȘIMONEȘTI
RUGONFALVA – SIMÉNFALVA KÖZSÉG**

Beneficiar /Megrendelő:

Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita

Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa

decembrie 2015 – februarie 2016

2015 december – 2016 február

FOAIA DE CAPAT/BEVEZETŐ

Denumire proiect: STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA PENTRU PROGRAMUL “OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN”

Tervmegnevezés: HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉRE

Amplasament: județ Harghita, com. Șimonești, sat Rugănești

Helyszín : Hargita megye, Siménfalva község, Rugonfalva

Beneficiar: Consiliul Județean Harghita

Megrendelő: Hargita Megye Tanácsa

Coordonator proiect: S.C. TOPOPREST S.R.L., arh. Bălan Ioan

Tervkordinátor:

Specialiști RUR / szakértők:

arh. Bălan Ioan

Specialiști DMI / Műemlékvédelmi szakértők:

arh. Máthé Zoltán

Elaborator studiu / Tanulmány készítője:

S.C. TOPOPREST S.R.L., S.C. YOUPLAN S.R.L.-D., S.C. ARC STUDIO S.R.L.

Proiectanți / Tervezők:

urb. Timotei Fecioru

urb. peis. Blága Botond

urb. peis. Ioana Alexandra Mircea

urb. Andrei Ștefan Săbău

Nr. proiect / Tervszám: 28656/96/2015

Data / Dátum: 12. 2015 - 02.2016

Faza / Tervfázis: Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL/TARTALOMJEGYZÉK

1. Piese scrise/ Írott rész

- Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap
- Borderou / Tartalomjegyzék
- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local/
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare /Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

2. Piese desenate / Rajzolt rész

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

3. DVD

Piese scrise/ Írott rész

- Memoriu – concluzii privind cartarea satului și patrimoniul material local
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare / Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

Piese desenate

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

Fotografii

- Fotografii elemente valoroase / Értékes elemeket tartalmazó fotók
- Fotografii / fotók

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT RUGĂNEȘTI, COM. ȘIMONEȘTI

MŰLEÍRÁS – RUGONFALVA – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

CUPRINS / TARTALOMJEGYZÉK

- 1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA**
- 2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA**
- 3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE**
- 4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT**
 - A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek**
 - B. Șuri / Csűrök**
 - C. Porți / Kapuk**
 - D. Împrejmuiri / Kerítések**
 - E. Fântâni / Kútak**
 - F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război
Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások**
- 5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK**
- 6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMÉK**
- 7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMÉK**

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – SAT RUGĂNEȘTI, COM. ȘIMONEȘTI
MŰLEÍRÁS – RUGONFALVA – SIMÉNFALVA KÖZSÉG

1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA

Motto: "Cea mai interesantă zonă, aflată pe aceste granițe, este frumoasa țară a secuilor, cel care este cel mai puțin cunoscut, despre care și noi însuși știm puține lucruri. Prin urmare a fost o nevoie urgentă de a descoperi și descrie"

Mottó: „És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székely föld az, mely legkevésbé van ismerve, melyről önmagunk is legkevésbé tudunk. Égető szükségévé vált tehát annak felkutatása és ismertetése” (Orbán Balázs)

Obiectul studiului este identificarea elementelor valoroase care fac parte din patrimoniul material al satului și alcătuirea unui regulament local de urbanism care să protejeze specificul locului. Pentru aceasta sunt inventariate toate casele, șurele, porțile, împrejmirile, fântânile, spațiile verzi, clădirile anexe pentru utilaje, clădirile anexe pentru depozitare, cuptoarele, wc-urile în curte, stupii de albine, mormintele și operele comemorative de război. Se realizează o bază de date, structurată pe trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Pentru componentele valoroase ale patrimoniului material local se vor realiza fișe de cartare și relevee sumare.

A felmérés célja: azonosítani az értékes elemeket, amelyek az itteni falvak anyagi örökségének részeit képezik, valamint egy helyi urbanisztikai szabályzat létrehozása, mely a helyi jellegzetességek megvédésére fektet hangsúlyt. Ennek érdekében feltárba vesszük az összes házat, csúrt, kaput, kerítést, zöldsövegetet, melléképületet, kemencét, árnyékszékét, méhkaptárt, hadisírokat és megemlékező alkotásokat. Készül egy adatbázis három kategóriába rendezve: tipológia, eredetiség és állapot. A helyi anyagi örökség értékes komponenseiről értékelő adatlap és vázlatos felmérés készül.

Scopul nostru este, în afară de a înțelege satul și de realiza diferite propuneri, atragerea atenției asupra distrugerii elementelor arhitecturale valoroase caracteristice satului secuiesc, respectiv: porți secuiești; porți din zidărie cărămidă sau piatra cu închidere pe întreaga deschidere; prispe sculptate; învelitori din țiglă sau șindrila, etc – care au un rol important în

definirea peisajului. Dispariția treptată a șurelor și a caselor vechi secuiești și înlocuirea acestora cu intervenții noi, stridente, atipice, face ca satul să piardă din caracterul original. În calitate de elaboratori ai acestui studiu, considerăm ca o datorie imensă semnalarea și luarea de măsuri împotriva pericolului de a deteriora și pierde bogăția culturală și arhitecturală a satelor secuiești.

Munkánk célja a megismerésen, ismertetésen és javaslatokon túl a figyelemfelkeltés a székely falukép értékes, jellegzetes elemeinek pusztulását illetően: a faragott székelykapuk, kőből, téglából falazott, vaskos, cseréppel fedett vagy ívvel lezárt udvarházakra jellemző kapuoszlopok, a faragott tornácok, a kézzel vetett cserép, vagy zszindellyel fődött magas szögű tetők, melyek tájmeghatározó szerepe is rendkívül fontos, valamint az egyre fogyó csűrök, melyek mesteri faszervezete, látványos tömege nélkül nem székely falu többé a falu. E tanulmány szerzőiként, úgy gondoljuk, kötelességünk jelezni és lépéseket tenni annak irányába, hogy megakadályozzuk e kultúrában és építészeti értékekben gazdag falvak pusztulását.

2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA

Localitatea Rugănești, situată în sudul comunei Șimonești și sud-vestul județului Harghita reprezintă limita sudică a microregiunii Nicou Alb. Localitatea, cu o suprafață totală de 51.95 ha se întinde pe malul drept al Nicoului Alb, aproape de vărsarea acestuia în Târnava Mare și la distanță de 2 km de Cristuru Secuiesc. Poziția satului în bazinul hidrografic al Târnavei Mari, precum și pâraiele Barasz și Bobérly ce se varsă în Nicoul Alb îl fac susceptibil la eroziune – există cca 12 ha vulnerabile, cu eroziune activă. Altitudinea medie a satului este de 400m deasupra nivelului mării, în timp ce dealurile din împrejurimi ajung la 600-700m. Din acest motiv, localitatea beneficiază de protecție și are un topoclimat ceva mai bland decât cele din partea centrală și de nord a județului. Profilul economic principal al satului este zoo-agricol.

Rugonfalva Siménfalva községben délen helyezkedik el és Hargita megye dél-nyugati oldalán, a Fehér-Nyikó kistérségnek a déli határát jelenti. A területe 51,95 ha fekszik, mely a Fehér-Nyikó bal partján húzódik végig, majdnem ott, ahol beletorkollik a Nagy-Küküllőbe, valamint 2 km-re Székelykeresztúrtól. A falu elhelyezkedése a Nagy-Küküllő medencében (vízrajzi szempontból), ahogy a Barasz és Borbély pataka is, melyek a Fehér-Nyikóba torkoltnak, erózióra hajlamossá teszik – jelenleg kb. 12 sebezhető hektár van, ami aktív erózióval rendelkezik. A mintegy 400 m tengerszint feletti magasságban fekvő települést 600-700 m-s dombok veszik körül. Ebből az okból kifolyólag a helység védelmet élvez és mikroklímája valamivel lágyabb, mint a megye középső, - illetve északi részén. A falu gazdasági profilját főként állattenyésztés, valamint fafeldolgozás képezi.

Prima mențiune a localității Rugănești are loc la jurul anului 1500, dar zona a fost locuită încă din primele secole ale erei noastre, fapt atestat de mormintele descoperite aici. În epoca modernă, până în anul 1968 localitatea a fost centru de comună, fiind apoi inclusă administrativ în comuna Șimonești. În anul 1567 așezarea număra 26 de porți, ajungând în prezent la peste 700 de locuitori. Satul Rugănești este cunoscut ca loc de proveniență pentru personalități precum scriitorul și omul politic Bartha Miklós, scriitorul și actorul Sebesi Samu și istoricul Mester Miklós.

Legelőször Rugonfalvát az 1500-as években említik, de a térség már a korunk első századaiban lakott volt, mely az itt talált sírokból derült ki. A modern korszakban, a helység községközpont volt az 1968-as évekig, majd ezután közigazgatásilag Siménfalva község része lett. 1567-ben 26 kaput számoltak, mely napjainkra elérte a 700 fős lakosságot. Rugonfalva főként olyan személyiségek származási helyeként lett ismert, mint Bartha Miklós politikus, az író és színész Sebesi Samu és Mester Miklós, történész.

3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE

Localitatea Rugănești este un sat cu o structură liniară cu ramificații, în lungul drumului principal ce străbate așezarea și a doua din străzile ce deșurază în acesta. Construcțiile sunt dispuse într-o structură parcelară tip bandă, cu poziționarea preponderent perpendiculară pe axul drumului. Aceasta poziție pe lot generează un front stradal în dinți, ritmat de portile de acces. Șura are o poziție transversală, paralelă cu strada, separând curtea de grădină. Alte clădiri gospodărești sunt constituite numai din anexe pentru depozitare și WC-uri de curte dispuse în zonele dinspre spatele loturilor. Totodată, majoritatea fântânilor sunt amplasate în jumătatea din față a curții, uneori aproape de aliniament.

Rugonfalva, formáját tekintve dombvidéki halmazfalu. Szerkezete rendszerezett, a főutca mentén lineáris, melyet még két mellékág bővít. Utcaszerkezete szalagtelkes, nagyrészt az utca tengelyére merőleges épületekkel. Ez az elhelyezés a parcellán egy szabályos utcafrontot, valamint a bejárati kapuk által egy ütemezett dinamikát eredményez. A csűr keresztirányban helyezkedik el, két részre osztva az udvart. Egyéb gazdasági épületek a ház meghosszabbításában találhatóak: tárolók, árnyékszékek vagy az utcafronton a sütő (nyári-konyha).

4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT

A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek

Au fost numărate 259 locuințe și obiective de utilitate publică, care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

259 ház -beleértve középületeket- volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a következő alkategóriákat tartalmazza:

1. CASE DE LOCUIT / LAKÓHÁZ

A. Tipologie / Típus

A. case tradiționale simple și vechi

Szimpla, hagyományos régi ház

B. case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

Hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

C. case de locuit comune construite după anul 1950

Az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

D. case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

A hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

E. conace sau clădiri cu acest caracter

Kúriák és hasonló karakterű házak

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

2.OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ / KÖZÉPÜLETEK

Astfel, se identifică ca obiective de utilitate publică 6 construcții, respectiv: biserica, 1 clădire de învățământ – școală generală, 1 casă de cultură, 1 distilărie de spirt, 1 punct colectare lapte, 1 magazin mixt local – nu funcționează .

Középületek: 1 templom, 1 iskola, 1 kultúrotthon, 1 szeszfőzde, 1 tejszarnok, 1 helyi vegyesbolt/ élelmiszerbolt

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 51% - 133 case tradiționale simple și vechi
133 szimpla, hagyományos régi ház
- cca 2% - 5 case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă
5 hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával
- cca 28%- 74 case de locuit comune construite după anul 1950
74 az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház
- cca 18% - 46 case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional
46 hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház
- cca 1% - 1 conac sau clădire cu acest caracter
1 kúria

B. Originalitate / Jelleg

- cca 64% - 166 case fără nicio intervenție
166 eredeti, beavatkozás nélküli
- cca 12% - 32 case prezentând intervenții potrivite (de renovare)
32 megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 24% - 61 case prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
61 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- cca 29% - 74 case stare fizică bună / 74 jó állapotú
- cca 50% - 130 case stare fizică medie / 130 átlagos állapotú
- cca 21 % - 55 case stare fizică rea / 55 rossz állapotú

Rezultă că puțin peste jumătate din sat – cca 54% păstrează arhitectura tradițională, în timp ce cca 18% din case reprezintă elemente stridente, distonante. Din totalul de case, numai în jur de 24% prezintă intervenții nepotrivite, restul fiind fie nemodificate, în cea mai mare parte –cca 64%, fie

renovate în acord cu arhitectura originală – dar numai 12%. Per total, satul Rugănești își păstrează aspectul tradițional, constituind un exemplu clasic de peisaj de sat.

Alig több, mint fele a házaknak az 1950-es évek után épült (54%) és körülbelül 18%- a hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház. Az összes házból kb. 24%-nál történt nem megfelelő beavatkozás, a legtöbb (64%) az eredeti architektúra szerint volt renoválva- ami csak 12%-ot tesz ki. Összegzésként, Rugonfalva megőrzi tradicionális jellegét.

Pe de altă parte, lipsa de posibilități materiale a locuitorilor, ce a facut ca un mare procent din case să rămână nemodificate sau nerenovate- cca 64%, a condus la o degradare treptată a fondului construit. Astfel, în prezent mai puțin de o treime din case sunt în stare fizică bună, jumătate fiind numai în stare medie, adică în curs de degradare și cca 21% deja în stare rea. **Dacă această situație va continua, unele construcții nu vor mai putea fi recuperate și imaginea de azi a satului se va altera.**

Ugyanakkor sok ház eredeti állapotban van (kb.64%), ez a tény tükrözi, hogy a tulajdonosok nem rendelkeznek elegendő tőkével, hogy megfelelően karban tudják tartan ingatlanjaikat, ezért ezek állapota folyamatosan romlik. Az épületek mintegy harmada jó állapotban van, fele csak átlagos állapotban és 21%-a rossz állapotban. Ha ez a folyamat továbbra is így marad, egyes épületeket nem lehet már megmenteni, és ez a befolyásolni fogja a falu képét is.

B. Șure / Csűrök

Au fost numărate 106 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

106 csűr volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. șure simple din bârne de lemn

Szimpla, fagerendás csűr

B. șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

Fagerendás csűr kő- vagy téглаistállóval

C. șure din cărămidă sau piatră

Tégla- vagy kőcsűr

D. șure noi din cadre de lemn și scânduri

Új, fakeretes, deszkázott csűr

E. șure aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (modosítja az eredeti architektúráját)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 78% - 83 șure simple din bârne de lemn

83 szimpla, fagerendás csűr

cca 15% - 16 șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

16 Fagerendás csűr kő- vagy téглаistállóval

cca 4% - 4 șure din cărămidă sau piatră

4 Téгла vagy kőcsűr

cca 3% - 3 șure noi din cadre de lemn și scânduri

3 Új, fakeretes, deszkázott csűr

0.00% - 0 șure aferente conacelor

0 Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

cca 89% -94 șure fără nicio intervenție

94 Eredeti, beavatkozás nélküli csűr

cca 6% - 7 șure prezentând intervenții potrivite (de renovare)

7 csűr megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 5% - 5 șure prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

5 csűr nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 12% - 13 șure în stare fizică bună

jó állapotú

cca 50% - 53 șure în stare fizică medie

átlagos állapotú

cca 38% - 40 șure în stare fizică rea

rossz állapotú

Mai puțin de jumătate din locuințele din Rugănești (cca 40%) sunt însoțite de tradiționala șură, dar toate șurele prezente reprezintă modelul autohton. În plus, exceptând un procent infim, de cca 5%, toate șurele se prezintă în forma originală sau au fost renovate în mod corespunzător. Din păcate, un procent destul de mare, de aproape 38% sunt deja în stare fizică rea și cca jumătate în curs de degradare. Foarte puține șure- cca 12% sunt încă în stare fizică bună. Rezultă că șura ca element tradițional începe să-și piardă din importanță în cadrul gospodăriei, în comparație cu vremurile trecute.

Kevesebb mint fele a gazdaságoknak rendelkezik csűrrel (40%), de az összes csűr egy jól megőrzött, őshonos elemként van jelen. Ezen kívül –kivéve 5 %-ot- minden csűr eredeti állapotában található vagy megfelelő felújítást végeztek rajtuk. Sajnos, elég nagy százalékban (38%) már rossz állapotban vannak és körülbelül a fele folyamatosan rosszabb állapotba kerül. Nagyon kevés csűr (kb 12%) van jó állapotban. Összességként a csűr veszített szerepéből, mint tradicionális elem, kevesebb jelentőséggel bír napjainkban, de azok az épületek, melyek megmaradtak, azok az őshonos elemek hú másai.

C. Porți / Kapuk

Au fost numărate 219 porți care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

219 kapu volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. porți simple țărănești

Szimpla, parasztos kapu

B. porți cu închidere deasupra la poarta mică

Kapu, fedett gyalogkapuval

C. porți cu închidere pe întreaga deschidere

Teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

D. porți secuiești

Székelykapu

E. porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

Kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

F. porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu

G. porți aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

• bună / Jó

• medie / Átlagos

• rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 59% - 129 porți simple țărănești

129 szimpla, parasztos kapu

cca 2% - 4 porți cu închidere deasupra la poarta mică

4 kapu, fedett bejárati (kis)kapuval

cca 0,5% - 1 poartă cu închidere pe întreaga deschidere

1 teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

cca 4% - 9 porți secuiești

9 Székelykapu

cca 17% - 38 porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate
38 kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

cca 17% - 37 porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
37 kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu

cca 0,5% - 1 poartă aferentă conacelor
1 Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

cca 94% - 206 porți fără nicio intervenție
206 eredeti, beavatkozás nélküli

cca 4% - 8 porți prezentând intervenții potrivite (de renovare)
8 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 2% - 5 porți prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
5 nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

cca 25% - 56 porți în stare fizică bună
56 jó állapotú

cca 61% - 133 porți în stare fizică medie
133 átlagos állapotú

cca 14% - 30 porți în stare fizică rea
30 rossz állapotú

Marea majoritate a porților din satul Rugănești – cca 93% nu sunt reprezentative pentru satul tradițional, ba chiar un procent de cca 34% se compune din elemente distonante, care încearcă să imite tipologiile autohtone cu materiale neadecvate sau au un aspect strident.

În plus, într-un procent foarte mare, de cca 94% porțile nu au suferit nici un fel de intervenție, ceea ce face ca în prezent numai în jur de 25% din ele să fie încă în stare fizică bună.

A rugonfalvi kapuk nagy része (93%) nem reprezentatív jellegű. Noha 34%-uk kirívó elemekből áll, melyek megpróbálják imitálni az őshonos tipológiákat úgy, hogy nem megfelelő anyagokat alkalmaznak, vagy egyszerűen kirívó kinézetük van.

Plusz, nagy mértékben (94%) a kapuk esetében nem történt semmilyen közbeavatkozás, ami miatt napjainkban csak 25%-uk van jó állapotban.

D. Împrejmuri / Kerítés

Au fost numărate 210 împrejmuiri aferente gospodăriilor care au fost clasificate după două categorii: tipologie și starea de degradare. Cele două categorii prezintă următoarele subcategorii:

210 portához tartozó kerítés volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus és állapot. Ezen kategóriák a köv. alkategóriákat tartalmazzák:

A. Tipologie / Típus

A. împrejmuiri simple țărănești
Szimpla, parasztos kerítés

B. împrejmuiri cu soclu tradiționale

Kerítés hagyományos talapzaton

C. împrejmuiri care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

Kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

D. împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

E. împrejmuiri aferente conacelor din zidărie plină

Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 48% - 101 împrejmuiri simple țărănești

101 szimpla, paraszti kerítés

cca 34% - 72 împrejmuiri cu soclu tradiționale

72 kerítés hagyományos talapzaton

cca 3% - 6 împrejmuiri care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

6 kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

cca 14% - 30 împrejmuiri care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

30 Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

cca 1% - 1 împrejmuire aferentă conacelor din zidărie plină

1 Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

cca 26% - 54 împrejmuiri în stare fizică bună

54 jó állapotú

cca 58% - 121 împrejmuiri în stare fizică medie

121 átlagos állapotú

cca 17% - 35 împrejmuiri în stare fizică rea

35 rossz állapotú

Spre deosebire de porți, împrejmuirile din satul Rugănești își păstrează în proporție de cca 34% imaginea tradițională prin prezența împrejmuirilor pe soclu. Peste doua treimi din totalul de împrejmuiri sunt însă în curs de degradare sau deja în stare fizică rea- cca 17%.

Ellentétben a kapukkal, a kerítések 34%-ban megtartják a falu hagyományőrző képét a talapzaton lévő kerítésekkel. Kétharmaduk azonban folyamatosan rosszabb állapotba kerül, vagy már rossz állapotban vannak (17% kb.)

E. Fântâni / Kutak

Au fost numărate 97 fântâni aferente gospodăriilor care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

97 kút volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. Fântână cu roată / kerekeskút
- B. Fântână cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 97% - 94 fântâni cu roată / kerekeskút
cca 3% - 3 fântâni cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

cca 78% -74 fântâni fără nicio intervenție
74 Eredeti, beavatkozás nélküli kút
cca 4% - 4 fântâni prezentând intervenții potrivite (de renovare)
4 megfelelő beavatkozással (felújítás)
cca 18% - 17 fântâni prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
17 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 22% - 21 fântâni în stare fizică bună / 21 jó állapotú kút
cca 41% - 40 fântâni în stare fizică medie / 40 átlagos állapotú kút
cca 37% - 36 fântâni în stare fizică rea / 36 rossz állapotban levő kút

Numai 3 fântâni din cele 97 ale satului sunt fântâni cu cumpana, ce trebuie păstrate ca elemente de autenticitate și doar în jur de 22% din total se prezintă în stare fizică bună. Principala cauză este faptul că marea majoritate – cca 78% nu au fost niciodată renovate.

A 97 kútból csak 3 gémeskút, melyeket fontos megőrizni, mint őshonos elemet, és az összesnek csak a 22%-a van jó állapotban. Ennek fő oka, hogy nagy részüket soha nem újítták fel (78%). A faluban megfigyelhető az érdeklődés csökkenése a kutakat illetően.

F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások

Au fost numărate 2 anexe pentru utilaje, 258 clădiri anexe pentru depozitare, 0 cuptoare, 256 WC-uri în curte, 0 stupi de albine, 0 monumente vizibil din strada, 0 fantani accesibile de pe domeniul public.

Azonosítva lett 2 mezőgazdasági épület gépeknek, 258 tározó, 0 kemence, 256 árnyékszék, 0 méhkaptár, 0 megemlékező alkotás (hősök terén), 0 az utcán (közterületen) található kút.

5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK

S-au identificat următoarele monumente istorice, conform listei monumentelor istorice din 2010, publicată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național:

Azonosítva lettek a következő műemlékek, a Kulturális Minisztérium által, 2010-ben megjelentetett műemléklista szerint:

Nr. crt.	Cod LMI	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
204	HR-I-s-B-12703	Necropola de la Rugănești	sat RUGĂNEȘTI; comuna ȘIMONEȘTI	„în jurul Bisericii Reformate” (cca. 100m)	
205	HR-I-m-B-12703.01	Necropolă	sat RUGĂNEȘTI; comuna ȘIMONEȘTI	„în jurul Bisericii Reformate” (cca. 100m)	sec. XII - XIII-sec. XVII - XVII, Epoca medievală
206	HR-I-m-B-12703.02	Necropolă	sat RUGĂNEȘTI; comuna ȘIMONEȘTI	„în jurul Bisericii Reformate” (cca. 100m)	sec. IV p. Chr., Epoca post-romană, Cultura Sântana de Mureș-Cerneahov
616	HR-II-m-B-12941	Casa de lemn Nemes Ferenc	sat RUGĂNEȘTI; comuna SIMONEȘTI	129	sec. XIX
617	HR-II-a-A-12942	Ansamblul bisericii reformate	sat RUGĂNEȘTI; comuna SIMONEȘTI	175	sec. XIII - XIX
618	HR-II-m-A-12942.01	Biserica reformată	sat RUGĂNEȘTI; comuna SIMONEȘTI	175	sec. XIII - XV
619	HR-II-m-A-12942.02	Zid de incintă	sat RUGĂNEȘTI; comuna SIMONEȘTI	175	sec. XIX
620	HR-II-m-B-12943	Casă, fostul Muzeu Sătesc	sat RUGĂNEȘTI; comuna SIMONEȘTI	178 A, 179	sec. XVIII

6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK

Toate gospodăriile secuiești tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos székely porta ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate șurele tradiționale realizate folosind materiale precum lemn, cărămidă, piatră, țiglă și șindrilă sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos (fa, téglá, kő, cserép, valamint zsindey) anyagokból épült csűr ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate casele tradiționale vechi sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos, régi ház ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate porțile tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos kapu ki lett jelölve helyi védelemre

Toate fântânile cu roată și fântânile cu cumpănă realizate folosind materiale tradiționale (lemn, țiglă, șindrilă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden kerekes, valamint gémeskút, mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa, cserép, zsindey) ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate anexele (porumbar, cuptor, bucătărie de vară, etc) realizate din materiale tradiționale (lemn, cărămidă, țiglă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden melléképület (kemence, sütő, stb.), mely anyaghasználatá hagyományos (mint: fa, téglá, cserép) ki lett jelölve helyi védelemre.

Detalierea capitolului se regăsește în regulamentul local de urbanism.

A részletek megtalálhatóak a helyi urbanisztikai szabályzatban.

7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK

S-au identificat 15 elemente valoroase care descriu în modul cel mai fidel tipologiile existente și autenticitatea satului Rugănești.

15 értékes elem lett azonosítva, melyek pontos képet adnak az itt élő tipológiákról, valamint Rugonfalva eredetiségét tükrözik.

nr. 64 – fântână cu cumpănă/ kerekeskút

nr. 83 – gospodărie – conacul Kuria/ porta

nr. 115 – casă/ ház

nr. 129 A - casa de lemn Nemes Ferenc –monument istoric/ ház

nr. 174A – ansamblul bisericii reformate –monument istoric/ templom

nr. 175 – casă/ ház

nr. 178A – casa – fost muzeu satesc –monument istoric/ ház

nr. 181 – casă/ ház

nr. 199 – gospodărie/ porta

nr. 209 – gospodărie, casa/ porta, ház

nr. 210 – șură. anexa porumbar/ csűr

nr. 213 – șură/ csűr

nr. 215 – casă/ ház

NOTA: In realizarea releveelor din fisele de cartare ale elementelor valoroase, se ia in considerare un grad de aproximare in ceea ce priveste compartimentarile interioare ale constructiilor, respectiv anexele existente in cadrul gospodariilor, intrucat o serie din aceste spatii studiate nu au fost accesibile, pentru o documentare in detaliu

MEGJEGYZÉS: az értékes elemek adatlapjaihoz készült felméréseknél az épületek belső feltérképezése, valamint a porták egyes melléképületeinek funkcionális meghatározása hozzávetőleges, mivel a tanulmányozott területek egy része nem volt elérhető egy részletes dokumentációhoz.

Întocmit:

arh. **Bălan Ioan**
urb.peis.**Ioana Mircea**